

ЦЕНА:

За Србију на годину	6 динара
на пола године	3 "
За стране земље на годину	9 "

РУКОПИСИ НЕ ВРАЋАЈУ СЕ

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА НЕ ПРИМАЈУ СЕ

ГРАЂАНСТВУ ГРАДА БЕОГРАДА

На основу наређења господина министра унутрашњих дела од 1. ов. м. П№ 26590 тач. 3. чл. 34 и чл. 36. и 89. закона о општинама, Суд је овај решењем својим од данашњег АБр. 10.637 решио: да се сазове општински збор на дан 16. овог месеца ради избора 30 одборника и 15 њихових заменика за београдску општину.

Извршујући ово своје решење на основу поменутог наређења Господина Министра Унутрашњих дела, поменутих законских прописа и прописа главе IV-те под А. закона о општинама, Суд београдске општине овим објављује да ће се на дан 16. новембра 1903 године држати

ОПШТИНСКИ ЗБОР

у београдској општини ради избора:

ТРИДЕСЕТ ОДБОРНИКА И ПЕТНАЕСТ ЊИХОВИХ ЗАМЕНИКА ЗА БЕОГРАДСКУ ОПШТИНУ.

Ко може бити биран за одборника и заменика прописује чл. 69. закона о општинама.

Пуноважно је решење општинског збора онда, ако је на њему учествовала најмање једна половина способних гласача, а одлука је општинског збора оно за шта је гласало половина гласача и један више. А ако на збор не дође половина гласача или дође али би гласови били подједнако подељени онда се сматра да ствар није решена и општински је суд дужан у року од десет дана сазвати други збор. На овом другом збору решиће се предмет са оним бројем гласача који су дошли. Ако ли би на овом збору гласови били подједнако подељени, сматра се да је ствар одбачена (чл. 49. зак. о општинама).

Ако се на збору врши избор часника па ни један од бираних није добио савршену већину, гласачки ће одбор решити да се држи нов збор за ужи избор између оних који су добили највећи број гласова (чл. 50. општ. закона).

Сваки гласач може гласати на општинском збору само једанпут и лично (чл. 41. општ. закона).

Гласање је на општинском збору јавно (чл. 42. општ. закона).

Нико не сме доћи на збор под оружјем сем лица, која долазе ради гласања а по прописима носе оружје (чл. 40. и 144. општ. зак.).

На општинском збору право гласања има сваки српски грађанин, члан дотичне општине који уз друге законске услове плаћа држави 15 динара непосредне порезе на годину, рачунајући ту и стални државни прирез.

Задругари, који су навршили 21 годину, имају право бирања ма колику непосредну порезу плаћали (чл. 163. Устава).

Официри и војници сталнога кадра не могу учествовати на општинском збору (чл. 31. зак. о општинама).

Немају право гласања на општинском збору:

- 1, који су осуђени због злочинства док не поврате грађанску част;
- 2, који су осуђени на затвор са губитком грађанске части за време док им је она пресудом одузета;
- 3, који се налазе под ислеђењем за дела по 1 и 2 наведена;
- 4, који се налазе под стециштем док се оно са њиховог имања не скине;
- 5, који су под старатељством;
- 6, који су под полицијским надзором;
- 7, који нису платили свој порез и прирез за прошлу годину (чл. 32. зак. о општинама).

Збор ће се држати у згради општинског суда Узун Миркова улица бр. 1.

Збор се отвара у 8 часова пре подне, а бирачи могу долазити на збор од 8 часова пре подне па до 12 у подне и од 2 часа па до 5 часова по подне, у које ће време гласачки одбор, ма да сви бирачи нису дошли, наредити да се затвори двориште зграде општинског суда и да се непуштају на гласање који после долазе. А по том, пошто прими гласове од свију оних који су на време дошли а још нису гласали, гласачки ће одбор решити и огласити да је гласање свршено.

У смислу чл. 181. закона о општинама садашњи одбор београдске општине изабрао је за председника гласачког одбора овога збора одборника г. Манојла Кљидиса а за чланове истог одбора грађане г. г. Димитрија Ђорђевића, Саву Раденковића, Тошу Ђурића и Саву Константиновића, трговце; а њима за заменике г. Михаила Илића, Витомира Симића, Милана Јечменицу и Косту Глишића, трговце.

Извештавајући о овоме београдске грађане, Суд београдске општине позива их да на овај збор дођу и употребе своја грађанска права.

Од суда београдске општине 6 новембра 1903 године АБр. 10737, Београд.

Председник

београдске општине

Косша 2. Глабинић с. р.

Деловођ,

Марко Н. Новаковић с. р.

ПОДЛИСТАК

ИСТОРИЈА СРЕМА

НАПИСАО

МИХ. Ј. МИЛАДИНОВИЋ

(Овај је рад награђен са 400 дина, првом видољанском наградом Београдске Општине од 15. јуна 1899. год.)

(НАСТАВАК)

Краљ Луј не остави мушког порода и с њиме престаје анжујска династија на угарском престолу. Његова жена Јелисавета, кћи босанског бана Стевана, роди му две кћери, од којих старија донесе своје мужу као мираз Угарску, а млађа Пољску.

Старија кћи Луја Великог, Марија, уда се за Жигмунда Луксенбуршког, који је тада владао у кнежевини Бранденбургу. У ово се доба јавља као претендент на угарски престо потомак анжујске династије, Карло Драчки. Њега прогласе његове присталице за краља 1385. г. Краљица Марија и њена мати Јелисавета привидно су се измириле са Карлом а за тим, на 40 дана од како се Карло Драчки прогласио за краља, буде од присталица краљичиних мучки нападнут и повређен од чега и умре.

По његовој смрти настају нереди и борбе између обеју завађених страна, па су се ове борбе у неколико и Срема дотакле. Најзад дође муж краљичин Жигмундо из Чешке у Угарску, где га дочека непријатељски расположено угарско племство. Жигмундо са својим присталицама и чешком војском пређе Дунав и уђе у Срем где сузбије бана Иваниша, који се повуче ка Пожези. Најзад уступцима племству могао је Жигмундо да успе, да га прогласе за угарског краља (1387—1437).

Неки наши историци држе, да док се Жигмундо борио с племством, дотле је наш кнез Лазар отео од Угарске Срем. Други опет мисле, да је кнез Лазар још за време Душана био српски намесник у Срему. Међу тим у ствари неће бити тако. Кнез Лазар није могао добити Срем и у њему бити намесник, јер Срем није ни био међу земљама цара Душана а тако исто није био ни у области земаља „нејаког“ Уроша.

У Срему је за време кнеза Лазара господарио маџвански бан Никола Горјански, као намесник угарског краља (од 1356 до 1374), а пре Горјанскога припадао је Срем бану Андрији Лацковићу (од 1351 до 1356 г.). Да кнез Лазар није владао Сремом доказао је зналачки наш заслужни критичар и историк И. Руварац у својој изврсној расправи о кнезу Лазару.

Према томе Србима из Срема није било суђено да учествују у боју на Косову, где се решавало питање о превласти српској или турској над српским државицама, у ком су боју Турци крунисали успех, који су још маричком битком (1371 г.) над несложним и неувиђавним Србима постигли.¹

За време владе краља Луја Великог и Жигмунда Дубровчани су у Срему развили велику трговину. Најважнији њихов трг био је у Сремској Митровици.

Као што смо напред видели крајем XI и почетком XII века био је стари град *Сирмија* већ у развалинама.² У целости је био само храм *св. Димитрија*, око кога се поче подизати ново насеље, па се у ово доба поче губити и старо име града, те се по имену храма и ово ново насеље назва *Дмитровица*, доцније *Митровица*. Још средином XIII века била је Митровица

¹ Занимљиво је како народно предање хоће да оправда Сремце за неучествовање у боју косовском, не одричући им при том добру вољу. У шабачком округу има место *Банов Брод* под селом Бановим Пољем. Народ у том крају прича, да је „*бан сремски*“, идући с војском на Косово, дошао дотле, па ту чув да је битка свршена и царство пропало, Бан ту свисне од жалости, а војска му се поврати. Због тога се то место прозва Банов Брод (в. М. Ђ. Милићевића, *Кнеж. Срб.*, 489). Дакле „Доцкан стиге на Косово Марко“ па тако и наш „сремски бан.“

² У X веку по сведоци Конст. Порфирогенита још је био знаменит град, удаљен, како вели, 2 дана од Београда (*Rad. LVI*, страна 75). Међу тим крсташи 1189 г. видели су место старог Сирмиума само развалине (*Rad. XLII*, 121.).

РАД ОДБОРА ОПШТИНСКОГ

ВАНРЕДНИ САСТАНАК

15. Октобра 1903 г.

Председавао председник београдске општине г. Коста Д. Главинић. Од одборника били: г. г. Тодор Мијаиловић, Д. Тадић, А. Ј. Аксентијевић, М. О. Петровић, Јанаћ Константиновић, Урош Благојевић, Јов. Максимовић, Тома Цинцар-Јанковић, Дим. Наумовић, А. Шток, Д. Ђ. Миловановић, Св. Јанковић, Богоје Јовановић, Љуба Дојчиновић, Мих. М. Ђорђевић, Дамњан Стојковић, Никола И. Димитријевић, Јов. Смедеревац, Ст. М. Веселиновић, Милан Димић, Лазар М. Матић, Петар Новаковић, Др. М. Радовановић, М. Клидис, Р. Драговић, К. Н. Лазаревић, Деловоћ, Марко П. Новаковић.

— Свршетак —

XV

По прочитању молбе г. Косте Теодосијевића: одборника, да му се уважи оставка коју је поднео на одборску дужност, пошто је постао општински чиновник, — одбор је решио:

Да се уважи оставка г. Кости Теодосијевићу, на одборничку дужност.

XVI

По прочитању молбе Српске музичке школе АБр. 9488, — одбор је решио:

Да се музичкој школи изда шеснаест метри дрва за огрев школских локала.

XVII

По прочитању молбе грађана улице Трпске, АБр. 9645, да им се подигне јавна чесма, — одбор је решио:

Да се грађанима Трпске улице о њиховом трошку на средокраћи исте улице подигне јавна чесма ако се може у исту вода извести, а да се не набуцује главна цев, с тим да им се вода може одузети, кадгод то потрошња исте у вароши буде изискала.

XVIII

По прочитању молбе Српског пољопривредног друштва АБр. 9309, да се ослободе колексе таксе, — одбор је решио:

Да се Српско пољопривредно Друштво ослободи плаћања трошарине општине

знатно место у Срему.¹ За време Луја и Жигмунда поста знатно нарочито са живе трговине, коју су водили насељени дубровачки трговци, који добише многе повластице и повеће од угарских краљева, под чијом је заштитом тада била и дубровачка република. Пут, којим су дубровачки трговци долазили у Срем, ишао је од ушћа Неретве преко Босне, пролазио преко Зворника и долазио у Митровицу. Од Дубровника до Срема стизали су у средњем веку курири од прилике за 12 дана. Зимом је требало два пут толико времена да се стигне од Дубровника до Срема. Доба цветаша дубровачке колоније у Митровици било је од 1356 год. до год. 1396.² Митровачка колонија по допусту дубровачког већа имала је право да сама решава своје међусобне спорове. Тога ради она је имала права на своје веће и на две судије. Из Митровице ишли су дубровачки трговци и даље у Угарску, где их за краља Жигмунда налазимо у Илоку, Ковину, Темишвару и другим местима.³ Поред тога Митровица је било и главно излазно место, одакле су угарске војске прелазиле у Мачву и даље на југ у Србију.

¹ V. Klaić, Opis zem. I, 191. — У маџарским споменицама помиње се као Szent Demeter, у талијанском као San Dimitri итд.

² Konst. Jos. Jireček, Handelsstrasse, стр. 82.

³ Ibidem.

на справе, семе и плави камен, што увози са стране, а тако исто да се ослободе од плаћања колексе таксе. Да се за ово ослобођење издејствује надлежно одобрење.

XIX

По прочитању молбе Гавре Секулића, АБр. 9863, да се његовом имању арондише општинско земљиште регулационог фонда, — одбор је решио:

Да ужи одбор, у који да уђу одборници г. г. Раденко Драговић и Петар Новаковић, ступи у ближи споразум и погодбу са Гавром Секулићем, о уступању земљишта регулац. фонда, но да погодба важи када је и одбор одобри.

XX

По прочитању молбе г. Саве Грујића, председника министарског и Државног Савета АБр. 9795, да се арондише његовом имању земљиште регулац. фонда општине београдске, — одбор је решио:

Да ужи одбор, у који да уђу одборници Димитрије Наумовић и Адолф Шток, ступи у ближи споразум и погодбу са молиоцем или његовим пуномоћником, о уступању овог општин. земљишта, но да погодба важи када је и одбор одобри.

XXI

На предлог општинског суда АБр. 9847, — одбор је решио:

Да трећи члан надзорне комисије за осветљење и трамваје буде без нарочитог хонорара г. Андра Ристић, референт за осветљење и трамваје, пошто је члан надзорне комисије Иван Козлић, умро. За заменика бира се г. Јован Смедеревац, инжињер — грађевинар.

XXII

По прочитању извешћа ужег одбора за преглед рачуна општинских за прво полгође АБр. 9447, — одбор је решио:

У XIII и XIV веку Срба се толико размножило у Срему, да су чинили већину сремског становништва. Број Срба се умножавао нарочито досељавањем из Србије, због чега Срби и добише назив Raseiani.¹ (Т. ј. Рашани, по Рашкој, старој српској држави).

Одмах после косовске катастрофе Жигмундо се хтео користити српском несрећом и његова војска отме два српска града у Гружи. Кад Бајазитова војска 1390 год. удари преко српског Подунавља на Угарску, Угри их одбију, па онда уђу у Браничево и оплене га. Год. 1391 Турци први пут уђоше у Срем, али су били лоше среће, јер их код села Манђелоса пресретне угарска војска, коју је предводио Јован Моровићки. У том боју Турци су били потучени, а угарска војска и овом приликом продре преко Саве, у српску кнежевину.²

Краљ Жигмундо увиђајући опасност од Турака, који почеше редом освајати све суседне државе, поче се озбиљно спремати противу Турака, а сем тога учини апел и на западне хришћанске народе, да га потпомогну у овоме светом рату. Жигмундо пређе с војском Дунав и сукоби се с Турцима код Никопоља (1396. г.). Ту је Жигмундо био потучен, и Бајазитова

¹ „mojorem bartem Sermiae Raseianos inkabitare,“ в. И. Руварца Стари Сланкамен, стр. 20.

² Ђ. Ковачевић и Ђ. Јовановић, Ист., књ. II, стр. 4.

Да се усвоји ово извешће ужег одбора за преглед рачуна општинских за прво полгође ове године са свима напоменама изложеним у истом.

XXIII

Председник илвештава одбор, да су готови општински рачуни за треће тромесечје тек. године и моли одбор да их прегледа.

По саслушању тога и прочитању акта АБр. 4244, — одбор је решио:

Да ужи одбор, у који да уђу г. г. Тома Цинцар-Јанковић и Соломон Азриел, прегледа општинске рачуне за треће тромесечје и о томе поднесе одбору извешће.

XXIV

На предлог општ. суда АБр. 9879, — одбор је решио:

Овлашћује се општински суд, да ступи у споразум са Народним Музејом, да се ствари набављене за општински музеј пренесу у једну собу Народног Музеја, на којој ће стајати натпис: Општински Музеј. Ствари да остану у Народном Музеју све док општина не изнађе локале за смештај свога музеја.

XXV

По прочитању предлога општин. суда АБр. 9713, да се расходују пропала општин. потраживања, — одбор је решио:

Да ужи одбор у који да уђу одборници г. г. Михаило Ђорђевић, Дамњан Ђорђевић и Милан Димић, проучи све предмете по којима се имају расходовати пропала општинска потраживања и о томе поднесе одбору извешће с мишљењем.

XXVI

По прочитању понуде Јакова Дамњановића, предузимача ГБр. 3749, да калдрмише позоришну улицу, — одбор је решио:

Да се усвоји ова понуда Јакова Дамњановића, и уступи му се посао на довр-

војска, у којој је био и деспот Стеван Лазаревић, као вазал са својом коњицом, одржа победу.

После никопољске победе, која је поред косовске највише учинила, да Турци утврде своју власт на Балканском Полуострву, продру Турци и у Срем, где издајством заповедника градског добију Сремску Митровицу, која је била у најбољем цвету свога напретка, али је Турци тада (1396. год.) спалише.¹ Управник града Митровице, неки Матко, који је издао град Турцима, пређе и сам у турску службу, јер је и раније био потајни противник Жигмундов, а Турци су тада опленили Срем и Славонију, допревши чак до Штајерске.²

Деспот Стеван Лазаревић радио је и раније на томе, да се здружи са угарским краљем Жигмундом противу Турака а год. 1403 склопи са Жигмундом и формални савез. По томе уговору они су имали један другом да помажу у рату противу Турака а Стеван доби овом приликом као феуд Мачву с Београдом и Голубац, око којих су се дотле водиле борбе између српске и угарске државе.³ Деспот Стеван добио је сем поменутих градова и неке

¹ Dr. Konst. J. Jireček, Handelsstrassen, стр. 82.

² V. Klaić, Opis zem., књ. I, стр. 191.

³ Ђ. Ковачевић и Ђ. Јовановић, Ист. II, стр. 13

шећу калдрмисања позоришне улице, с тим, да овај посао изради према јединачним ценама у одобреном предрачуњу са попустом од један и по од сто од истих јединачних цена, а према фактички израђеном послу и под осталим условима изложеним у његовој понуди.

НЕКОЛИКО ОПШТИНСКИХ УСТАНОВА НА ЗАПАДУ

БЕЛЕНШКЕ
ЈЕДНОГ ОПШТИНСКОГ ЛЕКАРА

НАСТАВАК

(5)

Дом за нахочад у Бечу

И дом за нахочад је хумана установа, која краси све престонице европске. То је једна од најблагоднијих установа, прима у се на издржавање децу у најранијем добу, када их мајка из нужде или од беса од себе одбацује, или их која девојка због лажнога стида, који влада нашим веком, не сме да призна за своје чедо, не сме да назове својим дететом онај део свога тела, који је носила тако дуго под својим појасом. С друге стране тај свет, коме је досуђено, да подмлађава наше покољење, поред овакве установе, неће више долазити на мисао да плод свој убија, трује или га пре времена на свет доноси, те ту у најроснијем добу умире и страда. Међу тим наш Београд и у том правцу почиње личити на велику варош; скоро сваке недеље читамо по дневним листовима о нађеној нахочади, статистика нам показује велики број побачаја и мртворођене деце, број за који се у опште дозна, док је број свих побачаја далеко већи, јер га кријући раде и звани и незвани и лекари и бабице и све амамџике, трљачице и масерке. За то је нашем Београду преко потребна ова установа, и ми можемо само пожелети, да се што пре оствари.

Бечки дом за нахочад установно је још умни аустријски цар Јосиф II. Онда је створена и порођајна клиника, која је служила с једне стране сиротињи, да се може у чисто породити, а с друге стране је то била школа за изучавање бабица. У прво време ове две установе биле су под једном управом и једним статутом, а у почетку биле су нераздвојене и попуњавале су једна другу. Данас им је заједничка управа само по форми, клиника је у општој државној болници а дом у првобитној згради на алзерштрассе. Неколико година већ се говори и предлаже, да се ово две установе у Бечу са свим одвоје једна од друге, са засебном управом и статутом.

Сироте жене, удате, удовице и девојке примају се пред крај седмог месеца трудноће на порођајну клинику, са погодбом, да служе изучавању и практикују лекара и бабица. Оне су ту породе, проведу ту и бабиње, па се онда с клинике селе у дом, где су бесплатне дојкиње својој рођеној деци за одређено време од 4 месеца. Ако им дете пре тога рока умре, постају онда дојкиње туђој деци, чија је мајка непозната, или им је умрла или оболела. Ако је која мајка здрава и пуна млека, прима на своја прса двоје деце. За дојење туђег детета, или још једног детета, дојкиња се нарочито награђује.

Међутим богатије особе, које су вољне плаћати 4 или 8 круна дневно, могу ући на порођајну клинику у ма које доба трудноће. Оне могу остати са именима и спољним изгледом са свим у тајности, само су дужне у затвореном писму болничкоме шећу предати своје право име, веру и тачну адресу. Ово је потребно на случај смрти, а ако порођај прође без такве последице, добива болесница своје писмо неотворено натраг, и има право само још 6 недеља да остане на клиници. После порођаја мајка или носи дете са собом, или га предаје дому за нахочад, који о детету

води бригу само до свршетка његове десете године. У овом последњем случају мајка мора да изађе на среду са именом и називом домовине, што управа одржава у тајности по својим књигама. *О имену очевом не сме се читати ни једна особа.*

За примање једног детета у дом за нахочад потребна су ова писмена: 1, доказ, којој општини и покрајини припада мајка, па према томе и дете; 2, крштеница дечиња; ако није још ни у једној вери крштено, крштава се у вери мајке своје; и 3, ако се жели, да дете стално остане у дому, мора се доказати ванбрачно рођење дечиње.

Према овоме, деца се примају у дом или стално (за све време од 10 година), или на *скраћени рок*. За ово неговање или се *плаћа*, или је *безплатно*.

Стално и бесплатно примају се: 1, сва ванбрачна деца, чије су мајке биле примљене на клинику, и тамо служиле изучавању бабица и лекара; 2, сва ванбрачна деца, чије су мајке истина примљене на клинику, али које су се морале због других болести преселити на друга одељења, где их је и порођај стигао, и 3, изузетним допуштењем земаљскога одбора сва ванбрачна деца оних матера, које су биле изненађене порођајем, или се пак докаже, да су биле намерне да дођу на клинику, па им та намера би спречена али не њиховом погрешком.

Стално и платежно примају се сва ванбрачна деца оних матера, које су своје време провеле на клиници у тајности, или она, која су и доцније предата дому са плаћеним свим трошковима око неге дечиње. Ове мајке могу узети децу своју из дома, кад год хоће, али ако им деца умру, враћа им се непотрошени плаћени трошак. За неговање близанаца наравно је и такса двострука.

На *скраћени рок* и платежно примају се она ванбрачна деца, која после порођаја матера им, остаје у дому на трошак по-

градове у Срему (као: Купиник, Земун, Митровица, Сланкамен), јер Костантин Философ вели за Стевана „егда и многа оть оугарьскихъ странъ къзеть дароканнаи кѣмѣ, грады оуко тврѣдые“.¹

Када се деспот Стеван обезбедио од Угара овим уговором и када се измирио с Турцима почео је да уређује своју државу. Он подиже и утврди Београд и у њ пренесе своју престоницу из Крушевца. Београд је све више напредовао, тако, да ускоро предузе ону важност, коју је у овом крају имала дотле Митровица, која је, као што смо споменули, 1396. г. од Турака спаљена а њено становништво расељено.

За владе Жигмундове имали су доста велику власт и утицај поједини великаши и обласни управници. У ово време Сремом су управљали кнезови Илочки. Године 1410 спомињу се браћа Ладислав и Емерих Илочки (de Ujlak; Wylak), синови Вартоломеја, као банови мачвански. Ладислављев син Никола истиче се доцније међу првим великашима у Угарској.²

Год. 1411. ратовао је Жигмундо противу босанског краља Стевана Остоје, и према уговору деспот Стеван му је тада помагао за што је добио град Сребрницу.

Тиме је Жигмунд успео, да посеје раздор између босанског краља и деспота српског.¹

На годину дана пре своје смрти дође деспот Стеван са својим сестрићем Ђурђем у Угарску, краљу Жигмунду, с киме учини нов уговор по ком су оне земље, које је Жигмундо дао Стевану 1403. год. имале после смрти Стеванове да припадну његову сестрићу Ђурђу. Деспот Стеван Лазаревић умре 1427. год. а наследи га деспот *Ђурађ Бранковић*, (1427—1456).

Ђурађ је задржао оне градове у Срему, које је и његов ујак, деспот Стеван имао као феуд. Тако налазимо у Ђурђевим рукама *Кушиново, Митровицу, Сланкамен* и *Земун*, као и још нека места ван Срема. Међу тим Мачву с Београдом није Ђурађ дуго задржао, јер их Угри по допуштењу Ђурђеву заузму, да би из Београда боље бранили Угарску од Турака.² У Угарској власти остао је Београд све до 1521. г., дакле скоро сто година, те је за то време у неколико штитио Срем и јужну Угарску од упада турских.

Деспот Ђурађ био је способан владалац, али су биле мучне прилике у којима је владао. Он је био доста мудар, али —

¹ Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић, Ист., књ. II, стр. 22.

² Ил. Руварац неправилно је наше историке, који су до сада узимали, да је деспот Ђурађ уступио Угрима Мачву с Београдом у замену за градове у Срему и Угарској. (В. Руварчев Стари Сланкамен, стр. 13.).

како је сам у разговору са Јованом Капистраном лепо казао — „среће није имао“.¹ Ђурађ је спадао и међу богатије тадашње владоце. То се види и из споменика по великим сумама, којима је он у разним приликама располагао.

Због турског упада, који се изврши још у почетку Ђурђеве владе један део народа српског поче се исељавати у јужну Угарску тражећи тамо склоништа од Турака. И Ђурађ је доста помагао ово исељавање Срба, насељавајући Србима места која је имао у Угарској па и у Срему. Нарочито је доцније сремска места умножавао, напуштајући поступно она која је имао ван Срема.²

Ђурађ је давао дубровачким трговцима повластице, па су дубровачки трговци прелазили ради трговине и у Срем, где их виђамо и касније, све до пропасти Дубровника (услед земљотреса од 1667. год.). За време Ђурђево држан је у Срему (ваљда у ком од његових места) сабор, који је

¹ Кад је Ђурађ дошао у Беч 1455. г. да тражи помоћ против Турака тада га је чувени католички проповедник Капистран наговарао да пређе у католичку веру но Ђурађ му је одговорио: „Ја сам ево већ 90 г. проживео и ваљда сам био веран закону мојих предака. Народ мој верује да сам мудар ма да среће немам. А ти сад тражиш од мене да учиним нешто по чему би народ мој помислити могао, да сам у старости памећу помео! Та волим и у беду умрети, него да веру мојих отаца напустим! (в. опширније у извршеном делу Чед. Мијатовића, Ђурађ Бранковић, II, стр. 249.

² Ст. Новаковић, Последњи Бранковићи, стр. 51.

¹ Гласник, XLII, стр. 11.

² V. Klaić Pov. Hrv. III, 143.

родице, која се обвезује за њих плаћати, или у другом случају на трошак оних општина, чија су ова деца и припадници. Исто се тако примају деца у случају болести или чак смрти матера им. Управа је дома дужна што брже може да извести дотичне општине, а ове су опет дужне што пре, да узму децу у властито неговање.

Тајанственост матера сматра се у дому као службена тајна, те је као такву поштују сви чиновници у заводу. Само кад се дете предаје властитој општини, или кад суд потражи, управа издаје материнска имена. При пријему деце у дом, управа даје матерама своје ручне потврде, те само помоћу тих потврда, дају се обавештења о деци у заводу.

Неговање и старање за децу траје до навршетка детиње десете године. После тога рока предаје се дете властитој му општини на даље старање, ако се већ раније што друго не удеси са дететом. Ако деца одрашћују код својих матера, баба, тетака или у опште код рођака са материне стране, дом плаћа и води бригу за децу само шест година.

Ово ваља разумети овако:

Находач се негује или у самој дому, или ван дома по приватним породицама. Видели смо, какво је уређење са детињим мајкама, ако су здраве и способне за дојиле. После 4 месеца сиротињске мајке излазе из дома, и ако хоће, могу понети дете са собом. Материјалну помоћ и старање имају од дома за 6 година. Ако мајке не могу држати дете крај себе, оне препоручују за то своју породицу или пријатеље. Мајке могу предложити и друге познате породице. На ово се јако пази, јер мајка треба с друге стране да је контрола оној породици, која прима дете, како се храни и одржава дете и како се поступа са њим. У случају да матере у опште и нема, управа сама одређује породицу, која ће водити бригу око детета. Матере које

се приме неговања своје деце, дужне су управи пријавити своју тачну адресу, као и сваку промену свога становања. Породице које примају децу на старање, могу у исто време примити и више деце. Само деца морају бити различитих година; ако то не, онда да би се избегла подметања и друге злоупотребе, деца морају бити различита спола. Са колико година се деца дају породицама на старање, одлучује управа у договору с лекарима према здрављу самога детета. Деца су растурена по селима, и ту су под присмотром тамошњег лекара а парочитог тамошњег свештеника, те се управа преко њих стално извештава о поступању нових родитеља према детету. Али управа дома може и одузети дете од породица у овим случајевима: ако се особа, која прими дете, подвезе да га храни својим преним млеком, па то не чини за онолико времена, колико је лекар за потребно одредио; ако се деца рђаво хране и васпитају; ако детињи стараоци проводе скитнички живот и ако су кажњавани за просјачење или какво неморално дело; ако се деца при обилажењу пађу у нездравим становима; па послетку, ако се деца пађу код других породица, а не код оних, којима је управа децу поверила.

Свака мајка може кад год хоће извадити своје дете из дома, и тиме скинути са детета старање управе. Ово се често дешава, кад матере поправе своје материјално стање, или кад се отац ожени детињом мајком.

Оваква правила важила су у бечком дому за находач све до године 1898. Те године поднесени су предлози покрајинској скупштини, да се ова правила поцуне и измене.

Најбитнија би промена била: да се порођајна клиника што пре одвоји од дома, јер је сад фактички престала потреба силом гурати свет на клинику. Материјал је данас толико огроман, да испуњава не само ту бабичку клинику него и друге две све-

училишне клинике; посеће жене у браку из сиромашног и средњег сталежа у великом броју траже прве помоћи у порођају баш на тим клиникама. С друге стране су овим правилима дата сва могућа права само ванбрачној деци, те изгледа да је дом и установљен само за њих. Међутим много деце рођене у браку, напуштена од својих родитеља или обрхвана сиромаштином, осећају и глад и зиму исто онако, као и она ванбрачна, те им је судбина много црња и горча, него ли оне деце, која својих родитеља нису никад ни познавала. И како у овом случају ванбрачна деца уживају већа права, од оне деце рођене у браку, то правда тражи, да се и брачна деца изједначе у правима са ванбрачном.

Измене би било за тим у награди. До сада су имале породице за примљену децу по 12 круна месечно, ако су деца тек до једне године; по 10 круна, ако су деца у другој години живота, а по 8 круна, ако су деца од 3—10 година узраста. Породице се обвезују, да за тај новац не само хране примљену децу, него да је и одевају и рубље да спремају а и многоструке таксе да полагају при свако-месечном примању те награде. Како је пак врло ретко наћи, да се добро ситуирана породица прима старања ванбрачне деце, то онда правда захтева, да се ова незнатна награда повиси, те да иначе сиротније породице имају бар од чега, да исхране и децу и себе. Ако им се не би могла повисити награда, онда нека им се бар помогне у хаљинама и рубљу, тако да деца добијају цело потребно рубље, док су мала, а нове хаљине, кад пођу у школу.

Најважнија би промена била, да се повиси хонорар лекару, који, као што смо видели, не само да се увек одазива болесноме детету, него још и води надзор над њиме, како се оно храни, одева и како се с њиме поступа. Досадање цене биле су тако ниске (једна лекарска посета 14 потура, ако је болесно дете удаљено $\frac{1}{4}$ сати

осудио богумилску јерес. Поред православних Срба, који су чинили већину сремског становништва, било је нешто и богумила. Поред овог сабора који су држали православно хришћани противу јеретика, држали су проповод и католички свештеници, јер је у Срему поред католика било нешто и хусита, па су богумиле и хусите обе хришћанске цркве гонили као јеретике. Православни су наређивали да се богумили, који су се у Срем доселили из Босне, поново крсте и преводе у православље. О томе имамо спомена у једној србуљи коју је на кожи писао неки Мирослав по заповести госпође Јерине.¹

Из једног писма католичког владике сремског Јакова Блажа, што беше послао папи Јевђену IV, види се да је у Славонији 1437. г. био један инквизитор, коме беше папа особито наручио, да прогони српске шизматике (Rascianos schismaticos) којим су именом католици називали и Србе православне цркве.²

Да би Ђурађ добио потпоре у Угарској, удаде 1434. год. своју кћер Катарину

¹ Ту се у почетку вели: „Фотинъ љпископъ сръмьскни къ царьство костанътинъ“. ... а завршује се овако: „... „ниже къ сръмъ кыкыши съборъ не тькмо сана обнажнни нь и чюждаго оть гръчьскаго житниа осоудн, тьмъ и соштити оть тоје јереси сктаго и спаснаго крштитниа трьбоуютъ“, в. Гласник, кн. XXXVII, 188.

² Е. Пико, прев. Др. Стев. Павловић, Срби у Угарској, стр. 35.

за шурака Жигмундова, грофа Улриха Цељског, али и поред две наде на Угарску после пет година заузеше му Турци Смедерево.

Жигмундо је умро 1437. г. дакле после своје педесето-годишње владе, а после његове смрти дође на владу Албрехт I., који на молбу Ђурађеву пред пад Смедерева са нешто војске дође до Петроварадина. Нека одељења турске војске пређу у Срем али их краљ Албрехт потуче код Сланкамена (1439. г.). У овом боју уз краља Албрехта помињу се поред осталих деспота Ђурађ и Ладислав Горјански, бан мачвански, који је управљао и Сремом.¹ Идуће године (1440.) опседне султан Мурат Београд са великом војском. Али се Угарска посада у Београду под заповедништвом Јована Таловца храбро држала и одбијала турске јурише употребивши и ново оружје, пушке, које Турци нису имали и које су им много страха и штете наносиле. Пошто се опсада протеже више од пола године, да би султан одбровољио своју војску, допусти појединим одељењима да прелазе преко Саве и Дунава и да робе и плене. Од околних области највише су турске чете тумарале и пљачкале по Срему, где се становништво повлачило у неприступачнија места или и сасвим бежало из њега. Турски писац Сеадедин прича како су Турци за тих упада

силно робље похватили, тако да се је лепа робиња могла добити за пар чизама а најбољи момак за незнатну суму.¹ После узалудне опсаде мораде се султан вратити у своју престоницу Једрене.

Када у Угарској би изабран за краља Владислав, пољски краљ, Ђурађ да би повратио Смедерево од Турака, својим заузимањем успе да Угарска зарати с Турском. Српска и угарска војска заузму Крушевац и дођу до Балкана. Сегединским миром од 1444. год. са Муратом повраћена је Ђурађу пређашња његова држава.

Ма да је краљ Владислав уговорио с Турском мир на 10 година, ипак у брзо поквари мир и дође с војском до Варне, где га Турци потуку, па и сам погибе 1444. г.² Деспот Ђурађ није учествовао у овој угарској војни, јер није хтео да квари мир без икаквих изгледа на успех. По смрти краља Владислава, изабран је за краља малолетни Владислав, посмрче угарског краља Албрехта. Сву власт приграби тада губернатор Јанко Хуњадски.

Зет деспота Ђурађа гроф Улрих Цељски, био је најмоћнији такмац губернатору Хуњадији. Ђурађе је уз своју кћер дао Циљском као мираз неке своје градове у Срему.

¹ V. Klaić, Pov. Hrv. III, стр. 175.

² Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић, Ист. II, стр. 48.

од места, онда посета стаје 21 потуру) да су их се лекари драговољно одрицали, па према томе и нису баш били приморани, да се увек одазивају. За то би им се овом променом повисила такса. Тако би било за једну ординацију у стану лекаровом 40 пот., једна посета у месту 50 потура, за сваки километар од свога места удаљена посета по 50 потура. Тако би се исто утврдила цена и за све ситније хируршке операције. Наравно, да ако би постајали у томе месту лекари за сиротињу, онда им не би ишао хонорар за лечење нахоцади, јер се нахоцад у Аустрији по министарском распису од 10 јула 1839 год. има сматрати за сиротињу.

Ове и још неке измене примио је покрајински сабор доње Аустрије, па је и царевинско веће то исто одобрило.

У новембру месецу 1902 године вођено је по заводским књигама свега 19.940 деце. У заводу на алзерштрассе било је 151 дете, у заводском филијалу у бечком селу Герсхофу 53 детета, растурено по бечким породицама 706 деце, растурено по селима по доњој Аустрији 6914 деце, и у осталим покрајинама 12.116 деце. Свега је деце било 19.940 и 9849 мушке и 10.091 женско дете. Дакле више женске деце за 142 детета.

Овај је завод државна установа. Пред свако-годишње покрајинске помоћи, стижу за одржавање ове добросрећне деце и прилози појединих општина из унутрашњости, које редовно морају да плаћају за своју децу. Осим тога постоји и једно огромно завештање од преко 300 хиљада круна доктора Фридингера, чији се интерес редовно трошина извесан број деце. Од године 1872, када је ово завештање постало имаће дома за нахоцад, па до год. 1902 утрошено је на децу интереса на 268 хиљада круна. Осим овог великог завештања сваке године пријави се дому по неки нови добротвор.

Да би се измирила Ђурђева и Цељскова породица са Хуњадијевом, посредовањем Јована, епископа великоварадинског, Ладислава Горјанског, Николе Илочког и Ладислава Палоција, дворског судије, уговори се да Улрихова кћи Јелисавета (која је као и мати јој била православне вере) пође за Хуњадијевог сина Матију, доцнијег краља угарског. Уговор је закључен у Смедереву 7 августа 1451. год. По том уговору имали би поред других Ђурђевих градова у Угарској и ови сремски: Купиник, Митровица, Сланкамен и Земун да припадну губернатору Јанку и његовим синовима Владиславу и Матији, ако ма из кога узрока не би дошло до ове удаје. Јелисавета се 1455. г. венчала с Матијом и била доведена у кућу Јанкову, али је наскоро по венчању у јесен те исте године умрла од куге.¹

Године 1456. беше истекло трогодишње примирје, које је Хуњади уговорио с Турцима. Тада султан Мухамед II. пошто је пре тога (1453. г.) освојио од Грка Ца-

Као што смо напред видели, дом се стара за децу само до свршетка десете године, или ако је дете поверено рођеној му мајци или крвним сродницима, само до свршетка шесте године. После овога рока деца ако су из унутрашњости иду својим општинама, које сада предузимају даље бригу за њих, или се пак шаљу у многобројне сиротињске домове, где изучавају разне занате. Али их већином задржавају код себе њихови нови родитељи, јер их десето-годишње заједничко живљење по неки пут тако јако зближи и сроди, да се често деца, кад одрасту, туже своје рођене матере, а већу љубав и поштовање осећају према својим новим родитељима.

*

У Пешти је прошле године освећен слични завод на најмодернијој основи. Осим порођајне клинике и примање деце у дом на начин, који смо мало час описали, налази се једна новина, која је поздрављена одобравањем са свију страна. С лица величанствене зграде, у коју је смештен овај завод, налазе се неколико отвора притворени стаклом, у којима по целу ноћ светли електрична сијалица. Стакло се може отворити, и кроз прозорчић може се мирно оставити дете у отвору, које својој тежином изазива електрично звоно, те оно јавља унутра да је један отвор поседнут новим становником завода. У последње време повећао се огромно у Пешти број убијене деце, па се с тога и дошло на ову мисао да се сва деца примају, не распитијући ни за оца ни за мајку. На тај начин смањиле се број убиства и злочина, који за собом повлаче велике казне, а с друге стране спасиле се држави толики број њезиних синова и кћери.

У Паризу пао нам у очи један дућан на великим булеварима са својом чудноватом робом. Ту су на тезгама били поређани 7—8 орманчића, који су са свију страна били ограничени стаклом. У сваком од тих

стаклених орманчића налазило се по једно повијено детенце, која својом наразвијеношћу казаваху да су превремена т.ј. да су раније угледали света, но што је то требало да буде. То су дакле нејака дечица у 7, 8 и 9 месецу ношења, која би без ових апарата, у које су смештена, за цело угинула на обичној температури. Ти апарати — *кувезе* — загревају свој ваздух на висину температуре материнске утробе, те за то и дечица у таквој топлоти лепо примају млечну храну и расту до свога пуног времена, када се одатле изнашају на обичну температуру. На овај начин спасено је грдан број невиних живота, који су до сада као недонешени увек умирали.

Желели бисмо, да се при стварању београдског дома за нахоцад имају на уму и ове две новине из Пеште и Париза.

*

А шта је учинио наш Београд за нађену и напуштену децу? Врло мало. Кад се које невинашце нађе на улици у повоју, патролција га донесе у квартал, квартал га са актом спроводи у општину, а она га даје каквој сиромашној породици на чување. Такве деце, растурене по вароши има Београд на 34. Нови родитељи ове нађене деце већином се злопате и муче и са својом децом, обитавају по мрачним и влажним становима, хране се рђаво, те је за то и велика реткост, да општинска деца преживе прву годину живота. У најнежнијем добу живота нестаје њих, а с њима и доказа каквој грешној љубави или вечитог прекора несавесним родитељима. Буџет је годишњи београдске општине за ту сврху од 18 хиљада динара и цео се троши на 70 деце. Поменуемо горе број деце, растурене по вароши, остала општинска деца смештена су у *дом за сиротну и напуштену децу*.

Овај дом није ни општинска ни државна установа; то је установа родољубивих и добротворних људи, који нам из ничега

риград, са великом војском опседне Београд. Београд је био управо белем Срема и Баната, и у чијим је рукама он био његове су могле лако да буду и ове области. Београдским градом управљао је шурак Хуњадијев Михаило Силађи. Јанко Хуњади скупил код Сланкамена око 200 шајки и у њих укрца, што је могао скупити војске. С том војском дође до Земуна, где нападне и потуче турску флоту. Тиме му је био отворен пут за Београд и он уђе у Београд с Јованом Капистраном. Турци су нападали на град, али су њихови јуриши били одбијени и турска војска најзад одступи. Ну и Јанко Хуњади није надживео ову победу. Он је умро од куге (11. авг. 1456. г.).

Исте године спремао је угарски краљ Владислав војску противу Турака. За заповедника ове војске постави Улриха Цељског. Кад је Улрих дошао у Београд, убију га присталице Хуњадијевске, са Владиславом, сином Хуњадијевим на челу. Краљу му то привидно опрости и на молбу Хуњадијеве удовице побратимио се с Владиславом у цркви, али га доцније у Будиму ухвати и на грозан начин погуби.¹

По смрти Улриха Цељског, који није имао породе, припадше његова добра по феудалном праву угарском краљу. Међу

¹ Опширније у делу Чед. Мијатовића, Деспот Ђурађ Бранковић, књ. II, стр. 288—315.

тим његови градови и добра, која је имао у Срему, као мираз уза жену, припадну моћној Хуњадијевој породици.

У ово време завади се деспот Ђурађ са Михаилом Силађем, управником београдским и присталицом Хуњадијеве странке, која је убила Ђурђева зета Улриха. Једном приликом нападне Силађи Ђурђа, кад се овај бавио на свом имању у Срему и ма да се остарели Ђурађ јуначки бранио од ових разбојника и у одбрани изгубио три прста на руци, ипак га заробе и пуне тек кад им је дао откуп од 60.000 дуката. У брзо за тим умре и деспот Ђурађ 24. децембра 1456. год.¹

После смрти угарског краља Владислава, Маџари, имајући у виду заслуге јуначког Јанка Хуњадијевог, изберу за краља његова сина *Матију* (1457—1490.).

Матија се може уврстити у најзнатније и најспособније од свију угарских краљева. Био је добар и као државник и као војник. Кад је Матија дошао на владу Угарска се налазила у тешким приликама, па ипак је он Угарску довео (и то последњи пут) до знатне величине и моћи међу европским државама. Он освоји за неко време Босну од Турака, од Чеха одузе Моравску, Шлезивију и Лужицу, а од Аустрије велики

¹ Ђ. Ковачевић и Ђ. Јовановић, Ист. II, стр. 52.

¹ И. Руварац, Стара Сланкамен, стр. 16. — Др. Петар Ст. Марковић у својој ваљаној монографији Земун узима да је Јелисавета умрла „исте године кад се овај уговор склопио“ (стр. 42.). Кад бисмо узели да се Јелисавета није ни венчала онда би по уговору они сремски градови припали Хуњадији пре смрти грофа Улриха Цељског, чему би ишло у прилог што неки писци помињу смрт Јанкову веле да је умро у свом граду Земуну. Иначе немамо доказа да су сремски градови припадали Хуњадијевој породици пре смрти Улриха Цељског (9 новембра 1456. г.).

створише данашњи дом, на који нам могу позавидети културнији народи. Али и те родољубиве и добротворне људе умеде да скупи око себе *један човек* својом чврстом вољом, одлучним прегалаштвом и ретким личним пожрвовањем. Он створи сиротној и напуштеној деци имање до близу пола милиона динара. За 24 године свога живота, ова установа је већ толико чврста стала на ноге, да је нико више неће моћи с пута смести. У српским краљевима је она стекла своје добротворе, а велики број богатих Београђана убележени су на вечита времена у срцима ове несрећне деце, а и златним словима на мраморним плочама у дому. Највећи добротвори сиротне деце су до сада *Васа Мијатовић* са прилогом од преко 100 хиљада и *браћа Шундерићи* са преко 90 хиљада динара. Чиста имовина друштвена износила је на крају 1901 год. на 471 хиљаду динара. Дом је бројао 1902 год. 94 мушкарца и 47 девојчица, свега дакле 141 дете. У дом улазе деца са навршеном петом годином. Од седме до десете траје основна школа у дому, а по навршетку десете године улазе питомци у разне занате, у велику занатску школу (која је опет својина друштвена), и која је по постанку прва у Србији. По свршетку основне школе девојчице се одмах упућују домаћим пословима, кућеводству, кувању, прању, за тим ткању, шаву и кројењу. За пуних 17 година свака је девојчица спремна газдарица, те их већ више од десеторо, што се до данас извело из дома и срећно удадоше.

На трошкове у дому: на одело, обућу и исхрану деце, на плате домовом особљу (управитељу, учитељу, домаћици, наставници кројења и т. д.), на огрев и осветљење, издато је 1902 године 16.069 динара, што износи да је на једно дете утрошено 114 дин. годишње, или 9 и по месечно.

Својим бићем потпомаже дом и општину и државу. Попоменули смо мало час, да је дом примио на васпитање 36

општинске деце, што значи да је дом спасао Београд од сигурних 36 мангупа, кесароша и крадљиваца. С друге стране, дом је стотину друге деце, поднеговао, направио их човеком, научио их занату, па их онда пустио натраг у свет, као људе и честите раднике, којима је мило да сами својим рукама зарађују хлеб. Ту је стотину дом од сигурних пропалица преобразио у вредне и поштене мајсторе, те држави поклонио честите слободне грађане. Па и поред такве очигледне помоћи, коју дом савесно врши према држави, ипак се нашло људи, да оспоре дому годишњу новчану помоћ, коју је од државе примао из прихода Класне Лутрије. Ну, надајмо се, да ће се приходи Класне Лутрије у новом добу савесније трошити, па ће и дом за сиротну и напуштену децу опет бити срећан, да добије помоћ од српске државе за српску сиротињу.

Новом дому за нахочад у Београду, добро је дошао већ остварени дом за сиротну и напуштену децу. Они неће конкурисати један другоме, него ће се шта више допуњавати! До седме године, нека води рачуна први дом, а после седме, нека децу предузме да васпитава други дом. Нека би дао Бог, да се ове наше жеље што пре у дело приведу.

— Наставиће се —

НАРЕДБА

ПРЕДСЕДНИКА БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНЕ
од 6 Новембра 1903 г. АБр. 10738.

Наредбом својом од 19. септембра тек. године КМ 1913 која је надлежно одобрена суд је општински наредио следеће:

I

„Управи безименог друштва за трамваје града Београда и то:

1. Да најдаље до првог октобра тек. године учини све што треба за потпуно удобан и исправан трамвајски саобраћај како коњски тако и електрични и то строго по последњем распореду који је суд општине београдске надлежан у своје време одобрио, а и да у будуће по добивеним распоредима возње тачно саобраћа трамвајима једне и друге вуче.

2. Да на тај циљ у свако доба мора имати довољан и потпуно употребљив, исправан возни материјал за лак и угледни трамвајски саобраћај.

3. Да ни у једном случају за трамвајски саобраћај не употребљава слабе коње или неисправна кола са којима би се отежавао повољан саобраћај или би се грађанство излагало незгодама одоцњавања а нарочито изгледима опасности.

4. Да се у трамвајским колима не може допуштати смештај већег броја особља него што је према просторности кола могућно, па да свако лице може заузети седиште на трамвајским клупама. Друштво ће се при том држати у свему нарочито издате наредбе Управе града Београда од 26 јуна 1902 г. № 18324, која гласи:

„I 1. У трамвај ради возње може се пуштати само онолико лица, колико у њему има места. Кад кондуктер објави да је трамвај пун, нико се не сме у кола пети. Ко се и преко тога на кола попне, тога ће кондуктер предати најближем органу власти.

У трамвајима има места и то:

а, У затвореним електричним колима по 12 лица са сваке стране и поред тога 6 лица на предњој а 8 лица на задњој платформи;

б, у отвореним колима са коњским запрегама, по 8 лица са сваке стране и поред тога по 4 лица на свакој платформи; и

в, у отвореним колима по 4 лица на свакој клупи и поред тога по 4 лица на свакој платформи.

2. Забрањено је публици возити се по ногоступима.

*

Српски деспоти у Срему

Вук, Ђорђе и Јован Бранковићи, Иван и Стеван Бериславићи.

Угарска је у другој половини XV. века била непрестано у затегнутим односима с Турском. Према уговору са краљем Матијом одрече и краљ Стеван Томашевић Турцима данак, али убрзо, 1463. год. султан Мехмед покори Босну и њена краља Стевана погуби.¹ Између Угарске и Турске уговори се мир 1465. год. При преговарању о миру дошао је у једном посланству султана Мехмеда на двор краља Матије и Вук, син Гргуров а унук деспота Ђурђа Бранковића. Вук се тада није ни вратио султану, него оста у Угарској.

Да би краљ Матија што боље придобио Србе за рат с Турцима, који су често упадали и пљачкали по јужној Угарској док се он борио с Чесима, и да би га Срби помагали противу домаћих противника, призна 1471. године *Вука Бранковића* за *десиота српског* и поврати му добра у Срему која су и његови претци имали. Тиме је хтео краљ Матија да покаже Србима како тобож намерава од Турака да освоји и да васпостави стару српску државу, пропалу деспотовину, те да тиме одушеви на борбу храбре Србе и њихова јуначког Вука Бран-

ковића. Краљ Матија је на овај начин у свом политичком рачуну и успео, али на штету државног живота српског. Срби су се доцније због своје наивности јако разочарали, јер је Угарска била немоћна да прогна Турке са Балкана и на крају крајева испало је да је ово деспотство Вуково (као и осталих његових наследника) било само *титуларно*, пошто је он био управо само један од угарских великаша, који је живео и управљао у Срему а врховни поглавари над Сремом осташе и даље (све до 1526. г.) угарски краљеви.¹

На тај начин јавља нам се ово титуларно сремско деспотоване потомака династије Бранковића и два Бериславића као последњи и управо варљиви одјек старога српског државног живота, који се поступно и све више губи у тами XV. и XVI. века.

Уз угарску војску са својим Србима борио се деспот Вук противу Пољака на Ракошу (код Пеште) и ту се Вук својом храброшћу толико прославио, да га од тада називаху „*Змајем*“.

— Наставиће се —

део Корушке и Крањске па и саму престоницу Беч.

Поред ратних успеха, он је потпомагао и просвету и привреду. Пошто је с Турцима војевао већином преко Босне, то је Срем за његове владе био доста миран, ма да су Турци ипак чинили упаде у Срем. Значајнији је турски упад у Срем од 1458 г. кад су Турци кроз колубарску равницу прошли и ушли у Срем, који оплене а Митровицу понале.¹ Турци су и после 4 г. поновили свој упад у Срем када војвода Али-бег опљачка Земун.²

Год. 1459. пропала је српска деспотовина и претворена у турски пашалук.

У ово доба пређе знатан број Срба и насели се у пограничним српским крајевима под Угарском, а нарочито у Срему. Јован Рајић,³ по летописцу Ђурђу Бранковићу вели: „На посједокъ около л. г. 1468. славеносербскій народъ земель всѣхъ и отечества своего лишенъ, и слицы, отъ Турскаго насилія избѣгнути возмогоша, прешедше рѣки Дунавъ и Саву, во унгарскую страну преселишася въ старовременное Гое-славенское жилищное мѣсто *Сремъ*, идѣже и поселилися.“

¹ Љ. Стојановић, Српски летописи,.... „и пљени Срѣм и понали Дмитровицу“ Гласник, LIII, 94.).

² V. Klaić, Opis zem., I, 182.

³ Ист., књ. X. гл. I, §. 3. — Даље примећује Рајић да „пособствеутъ Бранковичу и историкъ унгарскій Иштванѣи въ кн. III, на стр. 24, В. и Лаоникъ въ кн. IX, на странѣ 303.

¹ Љ. Ковачевић и Љ. Јовановић, Ист. II, 60.

¹ Пл. Руварац, Стари Сланкамен, стр. 21.

3. У затворене трамваје улази се само на задња врата.

Предња врата за све време вожње не смеју се отворати.

4. На предњој платформи увек морају бити резервисана бар два места за униформисане органе власти, који имају права на бесплатну вожњу.

5. На задњој платформи, гости могу стајати само по зади до ограде, тако да улазак у кола и излазак мора бити слободан и комотан.

6. По правилу публика се може у кола пети само на станицама и постајама где трамваји стају а тако и на сваком месту где би кола хтела стати. Пењање у кола и скакање са ових, док кола иду опасно је и ко се тој опасности излаже, чини то на своју одговорност.

7. У затвореним колима (осим платформи) не сме се пушити.

8. Не могу се у трамваје примати ради вожње лица: са гадним и одвратним ранама; са одвећ прљавим оделом које би могло и друге испрљати; и нечиста, као и она која од себе распростиру несносни смрад.

9. Исто тако не могу се ради вожње примати: суманути и пијани. Ако се код кола у трамвају покажу знаци суманутости или пијанства, кондуктер ће таквога из кола уклонити и најближем органу полицијске власти предати.

10. Никома није дозвољено у трамвајским колима понашати се непристојно или изговарати речи, које јавни морал вређају. Свако такво лице кондуктер је дужан предходно опоменути, а у поновном случају из кола удалити и његово име и презиме и занимање доставити својој управи а ова општ. суду.

11. На трамвајским колима не може се носити ништа што смрди и прља, а тако и други предмети, који би својом величином другом сметали. Не може се носити живина и риба и не могу се водити пси.

12. Кад год трамвајска кола дођу на своју крајњу тачку, кондуктер је дужан наредити, да се иста почисте и проветре а седишта лепо избришу.

13. У сваким колима правила ова морају бити на видном месту изложена. "И у смислу исте нарочитим објавама на колима обзнанити колико лица могу имати приступа и стајати на једној и другој платформи.

5. Да се у колима, трамвајским станицама, шталама шинама и прописном одстојању од шина одржава највећа чистота и сваког дана сва кола која су намењена саобраћају за следећи дан испирају од нечистоће и прашине.

6. Да управа нарочитим објавама, које треба да су видно изложене, у сваким колима обзнани да је пљување на колском патосу забрањено и да се казни по §. 326. кривич. законика.

II

Грађанству и Управи друштвеној.

1. Кад год трамвајски билетар изјави да су места заузета и да приступ није

више слободан, дотично лице не сме се попети у кола а ако се попело мора се одмах скинути. Ако не би тако поступило, билетар ће зауставити кола и обратити се најближем жандарму, а у недостатку овога забележити име и занимање дотичног лица, достави га својој Управи а ова општин. власти те да се узме на одговор и у смислу ове наредбе казни.

2. Забрањује се публици да пљује по колском патосу. Возно трамвајско особље биће дужно о овоме да води строго рачуна и да свакога без разлике прво опомене а у поновљеноме случају противног поступања биће дужно да сазна име путника и извести друштвену Управу, а ова ће опет известити општ. суд како би се са одговорним лицем поступило у смислу ове наредбе.

III

О тачном вршењу ове наредбе у колико се иста односи на Друштвену Управу суд ће се уверавати преко нарочитих техничко-санитетских комисија које ће одређивати од времена на време.

За сваки доказани случај који би био противан овој наредби биће казнено одговорна Друштвена Управа и остали њени органи у колико би и до њих било кривице из другог ког законског прописа; а да би се обезбедило тачно вршење ове наредбе општ. суд силом своје власти отклањаће све неисправности на рачун и одговорност Друштвене Управе.

У колико се ова наредба односи на грађанство, па би неко против исте поступио узеше се на одговор и казнити по §. 326. крив. законика.

Да би се постигла што јача контрола да се према изложеној наредби суда и Управа Безименог Друштва Трамваји града Београда и грађанство у свему најтачније управљају а ако се и у колико се неуправљају да искусе предвиђену казну

Наређујем

Свима општинским чиновницима и службеницима, да у сваком даном случају пазе, да ли се Управа Безименог Друштва Трамваји града Београда и њено особље као и грађанство придржава ове наредбе па све оно што приметите да Управа Безименог Друштва Трамваји града Београда и њено особље као и грађанство буде радило противно напред изложеној наредби достављају општ. суду. На пример да трамвајска кола број тај и тај у толико и толико сати као означено време у распореду вожње нису стигла на дотичну станицу, да је кондуктер број тај допустио, да се у колима возе више лица него што је прописано, да је тај и тај противно опомену билетара ипак остао у колима, и ако за њега није било места, да су кола број тај и тај нечиста, да су електрична кола број тај и тај услед прекида струје задржала се ту и ту толико времена и т. д. по могућству уз представку предњег суду означити лица која су то још видела.

Наредбу ову у препису преко шефова одељења, предати свима чиновницима и службеницима ради управљања по истој

с напоменом да ће сваки онај општ. чиновник или службеник који буде пропустио да чини оно што му се наредбом овом у дужност ставља бити најстрожније кажњен.

Председник
београдске општине
К. Д. Главинић.

О Б Ј А В А

На дан 24 новембра тек. год. од 2 до 5 сати после подне, издаваће се путем јавне усмене лицитације под закуп **пиљарска места са тезгама у великој згради на Цветном Тргу.**

Лицитација ова држаће се у кафани код „Сложне Браће“ на истом тргу.

Кауција се полаже при лицитацији у 15 динара у готовом новцу.

Ближи услови могу се видети у канцеларији економног одељења суда општинског сваког радног дана за време канцеларијско а празником од 9 до 11 сати пре подне.

Од суда општине београдске 6. новембра 1903 год. АБр. 10690, у Београду.

О Б Ј А В А

На дан 25 новембра тек. год. од 2 до 5 сати после подне, држаће се у канцеларији економног одељења суда општинског, јавна усмена лицитација за **пренос угља и осталих водоводних потреба на Беле воде.**

Кауција се полаже при лицитацији у 500 динара у готовом новцу или у срп. држ. хартијама од вредности.

Ближи услови могу се видети у поменутој канцеларији сваког радног дана за време канцеларијско и при лицитацији.

Од суда општине београдске 6. новембра 1903 год. АБр. 10574, у Београду.

О Б Ј А В А

На дан 15-ог новембра ове год. од 3—5 сати по подне, држаће се јавна усмена лицитација у канцеларији економског одељења општине, за **чишћење димњака, цилиндера, чункова и т. д. у свима зградама општинским, основним школама и полицијским квартовима, за годину 1904-ту, 1905-ту и 1906-ту.**

Кауција се полаже у 100 динара у новцу или вредним хартијама.

Ближа извешћа и услови могу се видети у економском одељењу општине.

Ово се даје јавности и позивају димничари на лицитацију.

АБр. 11762. — Од суда општине београдске 19 октобра 1903 год. Београд.